באר התורה / הג"ר יעקב אשר פלדמן, מח"ס 'כתב משה' ושא"ס, ירושלים

פרשת שמיני

"זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה' תַּעֲשׂוּ"

"וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה' תַּעֲשׂוּ וְיֵרָא אֲלֵיכֶם כְּבוֹד ה'" ע"כ (שמיני ט ו).

-א-

בספרא (מכילתא דמילואים ו) "ויאמר משה זה הדבר אשר צוה ה' תעשו" אמר להם משה לישראל אותו יצר הרע העבירו מלבבכם, ותהיו כולכם ביראה אחת ובעצה אחת לשרת לפני המקום כשם שהוא יחידי בעולם כך תהא עבודתכם מיוחדת לפניו שנאמר "ומלתם את ערלת לבבכם" (עקב י טז), מפני מה "כי (אני) ה' אלהיכם הוא אלהי האלהים ואדוני האדונים" (עי' שם יז) עשיתם כן "וירא אליכם כבוד ה'".

במדבר רבה (נשא יב ח) ביום וכו', וכה"א "ויאמר משה זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה'" (שמיני ט ו), מהו זה הדבר על המילה אמר להם כמה דתימא "וזה הדבר אשר מל יהושע" (יהושע ה ד), אשר צוה ה' לעשות לאברהם וכו' ע"כ.

-ב-

באור החיים (שם) זה הדבר וגו'. צריך לדעת מה הוא הדבר. ורש"י פירש על הקרבת אהרן. ואין זה פשט מאמר הכתוב שאמר תעשו ונראה שיכוין לומר על המעשה שהזכיר הכתוב בסמוך דכתיב "ויקרבו כל העדה ויעמדו לפני ה'" (שמיני ט ה), דקדק הכתוב לומר לפני ה' ולא אמר לפני אהל מועד. גם לא היה צריך לומר שהרי אמר בסמוך ויקחו וגו' אל פני אהל מועד, אלא ירצה לומר שהכינו עצמם בערך השלימות והמושכל והערכת עמידתם שהיא לפני ה', ובחינה זו היא השגת תכלית השלימות, כמאמר דוד "שויתי ה' לנגדי תמיד" (תהלים טז ח) כי בזה לא ימוט מימינו שהיא התורה,[1] כי אין ישיבת האדם ותנועותיו וכו' כישיבתו וכו' לפני מלך, ומכל שכן לפני מלך מלכי המלכים,[2] וכשהשכיל משה במעשה זה אמר להם זה הדבר אשר צוה ה' תעשו פירוש צוה ה' שתעשו אותו, שתהיו תמיד מעריכים בדעתיכם כי אתם עומדים לפני ה', וירא אליכם כבוד ה' עוד יכוין בכלל אומרו לפני ה' שלא היה מסך מבדיל בינם לבין ה' כדכתיב "עונותיכם היו מבדילים" וגו' (ישעיה נט ב), וזה יגיד שהיו שלימים עם ה' וכפי זה ידוייק על נכון אומרו זה על מעשה האמור בסמוך:

אחר שכתבתי זה בא לידי מדרש חז"ל (במד"ר נשא יב ח) וזה לשונם זה הדבר מה הוא זה הדבר על המילה כמה דתימא זה הדבר אשר מל יהושע עד כאן. ודברי המדרש סתומים וחתומים, וכי באותו יום מל אותם משה, או באותו יום צוה על המילה: **אכן הכוונה היא** על ערלת לבם שהוא דבר המבדיל בין ישראל ובין אביהם שבשמים, גם מרחיק אימתו מלבם, וצוה למול ערלת לבבם ובזה יראה להם כבוד ה', והם דברינו עצמם.

שוב באה לידי מדרש אחר (כן הוא בתו"כ הכא) בילקוט (רמז תקכא) וזה לשונם "זה הדבר" אמר להם משה לישראל אותו יצר הרע תעבירו מלבבכם, ותהיו כלכם ביראה אחת ובעצה אחת לשרת לפני המקום וכו', ותהיה עבודתכם מיוחדת לפניו, דכתיב "ומלתם את ערלת לבבכם" וגו' (עקב י טז), ואם עשיתם זה "וירא אליכם כבוד ה'" עד כאן, והם דברינו עצמם, עכ"ל.

-ג-

בספר פנים יפות (שם) בילקוט (שמיני תקכא) "זה הדבר", אמר להן משה לישראל אותו יצה"ר העבירו מלבבכם ותהיו כולכם ביראה אחת וכו', כשם שהוא יחידי בעולם כך תהיה עבודתכם מיוחדת לפניו שנאמר "ומלתם את ערלת לבבכם" וגו' (עקב י טז), מפני מה "כי ה' אלהיכם הוא אלהי האלהים" (שם יז). ונראה הענין הזה הוא מפני שקרבנות אלו הם באים לכפר על עון העגל כמ"ש הרמב"ן, ועון העגל היה שעבדו ע"ז בשתוף, וזה הטעם היה ששבר את הלוחות לעשותם כב"נ אף דב"נ נמי חייבים מיתה על ע"ז (סנהדרין נו א) אלא שאינם מצווים על השיתוף, וזהו מ"ש (מכות כד א) הקדוש ברוך הוא בסיני אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענו. וכיון דאחז"ל (ברכות כג א) שכל הקרבנות צריכין תשובה בתחלה, דאי לא עשו תשובה הוי הזבח תועבה, לכך אמר להם בתחלה "זה הדבר אשר צוה ה'" דהיינו אנכי ולא יהיה לך אזהרה על השיתוף, תקבלו עליכם תחילה להעביר אותו יצה"ר של עון העגל ולייחד עצמו בייחוד האמיתי לה' לבדו, עכ"ל.

-ד-

בספר אגרא דכלה (שם) "ויאמר משה זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וירא" וכו'. לא פורש מה יעשו, אם הכוונה על הקודם כבר אמר ולא הוה ליה למימר רק דעו שירא אליכם וכו', ואם על האמור למטה הנה זה אמירה בפני עצמה אחר כך. אך הוא שמשה אמר להם למעלה שיעשו הקרבנות וסיים "כי היום" כו', וא"כ היה מקום לשיעשו הקרבנות עבור זה, וזה מיקרי ג"כ להנאת עצמם, ולא זהו הדרך לעבודה האמיתיית. וזה שאמר להם "זה הדבר" אשר אמרתי אליכם עבודת הקרבנות, "אשר צוה ה' תעשו", אתם עשו רק כאשר צוה ה' לקיים מצותיו ולא לשום כוונה אחרת, וממילא "וירא אליכם" וכו', משא"כ אם תתכוונו לשירא עליכם כבוד ה' והבן, עכ"ל.

-ה-

במלבי"ם (שם) "ויאמר משה זה הדבר אשר צוה ה' תעשו". לא ידענו מה צוה שיעשו הם, והלא הם לא עשו דבר רק אהרן עבד עבודתו, ופי' בספרא בדרך הדרוש, שצוה שהם יעשו מעשה הכ"ג, שמה שיעשה הכ"ג בבית מקדש הגדול יעשו הם בבית מקדש הקטן. שהוא הלב אשר שם משכן כבוד ה' כמ"ש ושכנתי בתוכם. וכמו שזבחו כחות החיים והקטירו אותם על מוקדה במזבח הגדול, כן יזבח כל איש כחות נפש המתאוה והמתעורר מסטרא דבעירא שהוא היצה"ר על מזבח הקטן להעבירו ע"י אש אהבת ה' שלהבת יה, עד שייחד כל כחותיו וכל מחשבותיו לאדון המיוחד. וכבר בארנו הדבר בארוכה בארצות השלום (דרוש ג) איך יתיחס האדם למשכן ה', ושם יעלה זבחי צדק עולה וכליל. ואם עשיתם כן "וירא אליכם כבוד ה'" לשכן כבוד בתוככם, עכ"ל.

-ו-

בספר שם משמואל (שם) "ויאמר משה זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה'". בת"כ אמר להם משה לישראל אותו יצה"ר העבירו מלבבכם ותהיו כולכם ביראה אחת ובעצה אחת לשרת לפני המקום, כשם שהוא יחידי בעולם כך תהא עבודתכם מיוחדת לפניו, שנאמר "ומלתם את ערלת לבבכם" (עקב י טז) מפני מה "כי (אני) ה' אלקיכם הוא אלקי אלקים ואדוני האדונים" (שם יז) עשיתם כן "וירא אליכם כבוד ה'".

ופירש זקיני אדומו"ר הגדול זצללה"ה מקאצק כי כתיב "ויקרבו כל העדה ויעמדו לפני ה'", היינו שקרבו והעמידו את עצמם לקבל המדרגות, ואמר להם משה מדרגות אתם חפצים עשו אתם את שלכם אותו יצה"ר העבירו מלבבכם וכו', עשיתם כן אז ממילא "וירא אליכם כבוד ה'", עכדה"ק.

ביאור הדברים דבודאי ישראל שה' לבם נשבר בקרבם מחמת חטא העגל ועשו תשובה גדולה מאד בודאי העבירו את יצה"ר מלבם, אלא דידוע דכל מה שאדם עומד במעלה גבוהה כן צריך לנקות עצמו ביותר, ויש דברים הרבה שאינם נחשבים כלל לחטא לרוב בני אדם אלא לאנשי מעלה שלעומת מעלתם גם זה נחשב לחטא. וכן כתיב "וסביביו נשערה מאד" (תהלים נ ג), ואמרו ז"ל (יבמות קכא ב) מלמד שהקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה. וידוע מה שכתבו הספרים בטעם היא"צ שבאשר אז הנשמה הולכת למקום גבוה, מתעוררים דברים שבמקום הראשון לא הי' נחשב לחטא ובמקום גבוה זה גם זה נחשב לחטא וצריך מירוק, ולפעמים פוסקים עליו גיהנם אף שכבר זה מנוקה מכמה שנים ויושב ברום המעלה. ומספרים על הרה"ק מראפשיץ זצללה"ה שהלך ר"ה לתשליך ופגע בהרבי מלובלין זצללה"ה בחזירתו מתשליך, ושאלו הרבי אנה אתה הולך, והשיב שהולך להגביה מה שהשליך הרבי, ולא לבד בדרך צחות אמר כן אלא שכן הוא באמת:

ולפי"ז ישראל אף שכבר היו נקיים בלתי שום פסולת, מ"מ כשהעמידו עצמם לקבל מדרגות, אמר להם אותו יצה"ר העבירו מלבבכם, היינו האומנם שיצה"ר שלכם מכבר עקרתם אותו, אבל אותו יצה"ר, שעתה מחדש נחשב ליצה"ר, שעד כה לא היה נחשב ליצה"ר כלל, והכוונה על זה עצמו שהעמידו עצמם לקבל מדרגות, א"כ הרי אתם עובדים את עצמכם לקבל פרס ולעומת מדרגות גדולות כאלו שאתם חפצים, גם זה נחשב ליצה"ר, אלא שתהיו ביראה אחת ובעצה אחת לשרת לפני המקום, שיהיו כל מגמותיכם לצורך גבוה ולא לצורך עצמכם. וזה שהוסיף תיבת ביראה אחת, כי יראה הוא העומד מרחוק היפוך אהבה שהיא תשוקת האדם להדבק בו ית"ש. וזה שאמר כשם שהוא יחידי כך תהא עבודתכם מיוחדת לפניו, וזה יחוד המעשה שלא יתכוון בו אלא לצורך גבוה לבד. אבל כשכוונתכם להשיג מדרגות אין העבודה מיוחדת לשם ית"ש, אלא גם לצורך עצמכם, אלא אתם עשו את שלכם, ואז המדרגות יבואו ממילא, וכענין שאמרו ז"ל (ספרי פ' עקב) אל תאמר אקרא וכו' שאהי' בן עוה"ב, אלא למד מאהבה וסוף הכבוד לבוא. ואמנם אין זה עבור פשוטי העם כמונו, והלואי שיהיו כל מגמותינו תמיד להשיג מדרגות ולא לכסופין דהאי עלמא. אך יש בדברים האלה לימוד לכל איש, באשר יש זמנים מיוחדים לכל נפש שבאה בו התעוררות כמ"ש "וביום השבת יפתח וביום החודש יפתח" (יחזקאל מו א), ואז צריכין תשובה ביותר על דברים שבשאר זמנים אינם נחשבים כ"כ לחטא. ובזה יש לפרש כפל הלשון "והתקדשתם והייתם קדושים" (שמיני יא מד), שאחר שתתקדשו תצטרכו עוד להתקדש גם מזה שלא נצרכתם מקודם, עכ"ל.

הנה תיבות "זה הדבר" מוטעם בטעם דרגא תביר, ונראה דהוא סימוכין למה שכתב בשם משמואל בשם האדמו"ר מקאצק זצללה"ה.

---

[1] **בפי' רש"י** (שם) וזה שאמר "מימיני בל אמוט" ע"ש התורה שנתנה בימינו וכו' עכ"ל.

[2] עי' שולחן ערוך (או"ח סי' א) בהגה"ה.